

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREGI LEVÉLTÁRI ÉVKÖNYV
XXII.

A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR
SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI LEVÉLTÁRA KIADVÁNYAI
I. ÉVKÖNYVEK
22.

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREGI
LEVÉLTÁRI ÉVKÖNYV
XXII.

Nyíregyháza
2021

Sorozatszerkesztő
Kujbusné Mecsei Éva

Szerkesztette
Kujbusné Mecsei Éva

A szerkesztő munkatársa
Bánszki Hajnalka

Lektorálta
Galambos Sándor
H. Németh István

A kötet megjelenését támogatta:
Nemzeti Kulturális Alap Közgyűjteményi Kollégiuma

Borítóterv
Nagy Attila

Nyomdai előkészítés
Máté István

ISSN 2064-5732

Kiadja a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára
Felelős kiadó Kujbusné dr. Mecsei Éva igazgató

Készült a Pátria Nyomdában példányban
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó 9

LEVÉLTÁR ÉS LEVÉLTÁROS

Künstlerné Virág Éva	
Pászthóy Máté, Szatmár vármegyei jegyző hivatali működése (1629–1640)	13
Barabás László	
Egy életút mozaiktöredékei	
<i>Osváth Lajos Bihar vármegyei főlevéltáros magándimenziói</i>	25
Szabó Géza	
Hársfalvi Péter a történész, a tanár és a közéleti ember	37
Láczay Magdolna	
A paraszti művelődés napjaink mezőgazdasági kultúrájában	
<i>Főhajtás Balogh István munkássága előtt</i>	47
Szendiné Orvos Erzsébet	
Válogatás Balogh István és Szabó Magda levelezéséből	
<i>(Forrásközlés)</i>	61
Sallai József	
Emlékek a középiskolás kollégista Nagy Ferencről	75
Takács Tibor	
Egy „régí vágású” értelmiségi a politikai rendőrség célkeresztjében	
<i>Margócsy József megfigyelése 1959-től az 1970-es évek elejéig</i>	79
Czapárné Helmecezi Alíz – Kujbusné Mecsei Éva	
Margócsy József irathagyatéka a Magyar Nemzeti Levéltár	
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltárában	
<i>(Fondismertető)</i>	95
Kocsis György	
Dr. László Géza (1951–2003) főlevéltáros bibliográfiája	103
Kocsis György	
Henzsel Ágota (1959–2018) főlevéltáros válogatott bibliográfiája	109
Kujbusné Mecsei Éva	
Új utakon a szabolcsi levéltár	
<i>A Szabolcs-Szatmár megyei Közlevéltár megalakulása és működése (1945–1952)</i>	115
Csatáry György – Kutassy Ilona	
Emlékek a Kárpátaljai Területi Állami Levéltár és a Magyar Nemzeti Levéltár	
Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára több évtizedes kapcsolatáról	125

MEGYÉN INNEN, MEGYÉN TÚL

Németh Péter	
A Bátoriak első vára: Ecsed	141
Bilkei Irén	
Hatalmaskodási esetek a zalai konventek Mohács utáni hiteleshelyi okleveleiben	153
Mohácsi Endre	
Dóczy András tevékenysége felső-magyarországi kapitányságának kezdetéig	165
Nagy Dóra	
Egy 17. századi erdélyi udvarbírói utasítás kiegészítése <i>(Forrásközlés)</i>	177
Kovács Melinda	
Bereg, Szabolcs és Szatmár vármegyei források az egri káptalan levéltárában	187
Novák Veronika	
Csallóközi községi pecsétek	207
Papp Klára	
Császi Miklós ügye a debrecenieikkel	221
Laczlavik György	
A Károlyi család birtokai a 18. században	237
Fazekas Rózsa	
„Csákó csak egy van!” <i>Gróf Károlyi György az 1850-es és az 1860-as évek falkavadászatain</i>	253
Wilfried Forstmann	
„Ezen szörnyű év utolsó napja” <i>Harry Kessler gróf naplója (1918. december 31. kedd, Berlin)</i>	271
Gottfried Barna	
Pillanatképek egy erdélyi református lelkész életéből <i>(Barabás Samu)</i>	279
Szemán László	
Trianon sorsüldözöttjei <i>Menekültek és vagonlakók Nyíregyházán 1920-ban</i>	293
Zsoldos Ildikó	
Trianon következményei Vécsey László ungszennai uradalmában	305

Garas Norbert	
„Lelkitusám, amely idegeimet annyira megrongálta”	
<i>Csőry István pátrohai református lelkipásztor és gyülekezete</i>	
<i>a huszadik század sodrában</i>	317
Bene János	
Nyírségi tüzerek Varsó alatt 1944-ben	
<i>Részletek dr. Horthy György naplójából (Forrásközlés)</i>	327

NYÍREGYHÁZA ÉS KÖTŐDÉSEI

Valuch Tibor	
Sors – történelem – társadalom	
<i>A személyes történelem lehetőségei és kérdései</i>	339
Reszler Gábor	
Városiasodás és komfort Nyíregyházán a 19–20. század fordulóján	353
Bánszki Hajnalka	
Ébredési mozgalmak a nyíregyházi evangélikus gyülekezetben	
a 20. század első felében	363
Kövér György	
Egy Nyíregyházáról származó Domanovszky-tanítvány: Lukács Zsófia	375
Kührner Éva	
A műkedvelő színjátszás Nyíregyházán 1945 után	387
Smid Enikő	
Részletek Ferencz Miklósné Kovács Gizella nyugdíjas pedagógus	
naplójából	
<i>(Forrásközlés)</i>	399

Csatáry György – Kutassy Ilona

EMLÉKEK A KÁRPÁTALJAI TERÜLETI ÁLLAMI LEVÉLTÁR ÉS A MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYEI LEVÉLTÁRA TÖBB ÉVTIZEDES KAPCSOLATÁRÓL

A két levéltár¹ közötti kapcsolatfelvétel és együttműködés csak a Szovjetunió utolsó éveiben vált lehetségessé. Az együttműködés az adminisztratív és pénzügyi okok függvényében néha zökkenőmentesen működött, de olykor megrekedt, ezért is van mit pótolni manapság a közös szakmai munka terén. Ennek jegyében az alábbiakban arra vállalkoztunk, hogy a rendelkezésre álló adataink alapján vázoljuk a két levéltár kapcsolatára vonatkozó eseményeket, aminek az eredménye egy sajátos számvetés lett, amit krónikaszerűen villantunk fel. A leírtak segítségével a két levéltár jövőbeli együttműködésén túl a két ország történelemszociológusainak kapcsolatát is szeretnénk erősíteni.

Az 1990-es évek elején úgynevezett félhivatalos látogatásokra nyílt lehetőség Magyarország és Kárpátalja levéltárosai között. Először az Ungvári Állami Egyetem meghívására R. Várkonyi Ágnes történész látogathatott el kárpátaljai levéltárba, őt később mások is követték. Mi, beregszászi levéltárosok is kaptunk meghívókat a magyarországi levéltároktól, elsősorban Nyíregyházáról, Debrecenből, Budapestről a különböző szakmai fórumokra, amit rendszeresen elfogadtunk a szakmai kapcsolattartás érdekében. Az együttműködésre vonatkozó első hivatalos nemzetközi szerződést 1992. február 14-én látta el aláírásával a Magyar Országos Levéltár és a Kárpátaljai Területi Állami Levéltár (KTÁL) igazgatója, Lakos János² és Griga Vaszil.³ Ez a szerződés nagy jelentőséggel bír, hiszen regionális levéltárunkkal a magyarországi Országos Levéltár sokoldalú, mindenre kiterjedő megállapodást kötött.⁴ Ebben rögzítették először azokat a feltételeket, amelyek a későbbiekben lehetőséget biztosítottak

¹ A nyíregyházi Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár (a továbbiakban SZSZBML, 2012 októberétől Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára, rövidítve MNL SZSZBML) és a Kárpátaljai Területi Állami Levéltár (a továbbiakban KTÁL) beregszászi részlege 70 km-re fekszik egymástól. A kapcsolattartásban nem igazán a távolság, hanem az országhatár és a két ország kultúrpolitikája bír nagy jelentőséggel.

² Lakos János (1947–2017) 1992–1997 között a MOL főigazgatója.

³ Griga Vaszil (1934–2001) 1987–1988 között a Kárpátaljai Területi Tanács Levéltári Osztályának a vezetője, 1988–1994 között a KTÁL igazgatója.

⁴ Az ungvári igazgatóságtól és Kijevből, a Levéltári Főigazgatóság részéről nehezen érkeztek a jóváhagyások a közös munkához, ezért a vállalatok egy részét a KTÁL adminisztratív okok miatt nem tudta teljesíteni, amit az Országos Levéltár igazgatósága a későbbiekben sérelmezett.

az iratmásolatok cseréjére és a kutatók kölcsönös fogadására. A levéltárunk munkatársai még ebben az évben részt vehettek a Magyarországon szervezett levéltári konferenciákon. Ez biztosította számunkra – természetesen a Kijevi Levéltári Főigazgatóság beleegyezésével – az anyaországi kapcsolatot.⁵

A megkötött szerződés értelmében a magyarországi kapcsolatok felvételét a KTÁL részéről Foltin Dezső,⁶ mint a levéltár igazgatóhelyettese és a beregszászi részleg vezetője, valamint Csatáry György,⁷ mint a levéltár tudományos munkatársa szorgalmazta és szervezte.

Az 1990-es évek elején kezdődött a szakmai kapcsolat az SZSZBML és a KTÁL munkatársai között. Ennek a baráti együttműködésnek köszönhetően először látogathattunk beregszászi levéltárosként az SZSZBML-be. Kellemes ma visszaemlékezni azokra a baráti, de egyben szakmai tapasztalatokban gazdag napokra, amikor még Gyarmathy Zsigmond („Zsiga bácsi”)⁸ igazgatósága idején a nyíregyházi levéltár vendégei és kutatói lehettünk. Szerveztük a közös kutatást, ami bár megvalósult, de kezelhető eredményeket kevésbé hozott, ugyanakkor szoros személyes kapcsolatot alakítottunk ki a nyíregyházi levéltárosokkal. Ezekben a kezdeti években együttgondolkodásunk színhelye többek között az emlékezetes egykori Kispipa étterem volt, ahol élénk, különböző témákat érintő eszmecsereket folytattunk. A kárpátaljai levéltáros csoport vezetője ekkor is Foltin Dezső volt. 1993 őszén ő tartott először előadást az első, Nyíregyházán rendezett Nemzetközi Levéltári Napok keretein belül a beregszászi levéltár iratairól, vázolván a levéltár viszontagságait a szovjet rendszer kiépítése idején.⁹ Ebben az évben lett az SZSZBML igazgatója a mindannyiunk által nagyra

⁵ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 811., 6. lap. A KTÁL igazgatójának, Griga Vaszilnak a jelentése az Ukrán Levéltári Főigazgatóság részére a külföldi kapcsolatokról.

⁶ Foltin Dezső (1934–1998) 1988–1995 között a KTÁL helyettes igazgatója, a beregszászi részleg vezetője. A levéltári nemzetközi kapcsolatok elindítója és szervezője. 1992-ben részt vett a KTÁL és a Magyar Országos Levéltár közötti szerződés aláírásának az előkészítésében.

⁷ Csatáry György a levéltár tudományos munkatársaként 1980–1997 között dolgozott a KTÁL-ban, ma a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanszékvezető tanára.

⁸ Dr. Gyarmathy Zsigmond 1975. július 1-től 1993. június 30-ig volt a Szabolcs-Szatmár Megyei Levéltár igazgatója, majd címzetes levéltár-igazgatója 1994. február 15-én bekövetkezett haláláig. Életét és tevékenységét lásd Henzsel Ágota: Gyarmathy Zsigmond (1930–1994). Levéltári Közlemények, 1994. 1–2. sz. 261. Megjelent még: Requiescat in pace. Levéltáros nekrológok. 1923–2011. Szerk. Feiszt György. Székesfehérvár, 2012. 129.; Nagy Ferenc: Gyarmathy Zsigmond (1930–1994). Levéltári Szemle, 1994. 2. sz. 109–110.; Nagy Ferenc: Dr. Gyarmathy Zsigmond (1930–1994). Szabolcs-szatmár-beregi Szemle, 1994. 2. sz. 211–212.

⁹ Az első levéltári nap, amelyen a KTÁL munkatársai részt vettek, 1993. október 14–15-én volt Nyíregyházán. KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 846, 10 lap. Előadása megjelent: Foltin Dezső: A Kárpátaljai Területi Állami Levéltár Beregszászi Részlegének iratai. In: Szabolcs-szatmár-beregi Levéltári Évkönyv, 10. Szerk. Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 1994. <http://www.szabarchiv.hu/druval/sites/default/files/25-35.pdf> Letöltés: 2020. 07. 07.

becsült Nagy Ferenc,¹⁰ aki szívügyének tartotta a határon túli nemzetrészt levéltárosa-
inak bevonását az egyre fejlődő nemzetközi kapcsolatokba. Tevékenységének eredmé-
nyeképpen a romániai, szlovákiai és szerbiai levéltárak is elérhetővé váltak számunk-
ra. Sokszor próbálta kiküszöbölni azokat a nehézségeket is, amelyeket a két ország
közötti olykor nehéz viszonyok mellett a kárpátaljai levéltári vezetőknek a kétoldalú
kapcsolatokhoz való hozzáállása is nehezített. Az általa szerkesztett, határon túli régi-
ókkal foglalkozó tanulmánykötetekben és forráskiadványokban lehetőséget adott a
kárpátaljai kollégáknak is a publikálásra.¹¹ A nyíregyházi levéltári napokon és a szer-
ződésekben foglalt kutatási lehetőségek alkalmával megismerkedhettünk az
SZSZBML iratanyagával, annak Kárpátalját érintő fondjaival. Mivel a KTÁL igazga-
tója, Griga Vaszil nem tudott magyarul, ezért a nyíregyházi kiküldetésekre Foltin
Dezsőt és Csatáry Györgyöt delegálta. Azon dolgoztunk, hogy a Nyíregyházán őrzött
Ung és Bereg vármegyei fondtöredékek, amelyek a kárpátaljai régió múltját érintik, a
későbbiekben iratcsere útján fondcsoportjukhoz Beregszászba kerüljenek. Terveink
szerint ezeket az iratokat magyarországi (Szabolcs és Szatmár megyei) provenienciájú
iratgyűjteményekre cseréltük volna, amelyek egyértelműen Magyarország területéről
kerültek a mai Kárpátaljára. Véleményünk szerint ezeket a szovjet hadsereg „zabálta”
1944–1945 között. Ezen gyűjtemények közül megemlíthetjük például a kisvárdai kirá-
lyi járásbírósnak, Szabolcs vármegye árvaszékének, Szatmár vármegye árvaszéké-
nek, továbbá Zemlén vármegye főispánjának iratait, amit a kárpátaljai levéltárban

¹⁰ Dr. Nagy Ferencet, az SZSZBML Pauler Gyula-díjjal kitüntetett címzetes igazgatóját, Ibrány
díszpolgárát 2016. november 22-étől már csak szívünkben őrizzük. Nekrológiát lásd Kujbusné
Mecsei Éva: In memoriam dr. Nagy Ferenc. [https://mnl.gov.hu/mnl/szszbml/hirek/in_memori-
am_dr_nagy_ferenc](https://mnl.gov.hu/mnl/szszbml/hirek/in_memori-
am_dr_nagy_ferenc) Letöltés: 2020. 08. 20.

¹¹ Az SZSZBML kiadásában jelent meg: Csatáry György: A magyarországi Tiszahát történetének for-
rásai a Beregszászi Levéltárban. In: Szabolcs-szatmár-beregi Levéltári Évkönyv, 11. Szerk. Nagy
Ferenc. Nyíregyháza, 1995. [http://www.szabarchiv.hu/drupal/szabolcs-szatmar-beregi-leveltari-
evkonyv-0](http://www.szabarchiv.hu/drupal/szabolcs-szatmar-beregi-leveltari-
evkonyv-0) Letöltés: 2020. 07. 07.; Pavlenko, Grigorij: Az 1848–49. évi forradalom Kárpátalján. In:
Tanulmányok Kárpátalja, Erdély és a Felvidék múltjából. Szerk. Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 1999.
<http://www.szabarchiv.hu/drupal/tanulmanyok-karpatalja-erdely-es-felvidek-multjabol> Letöltés:
2020. 07. 07.; Zágonyi Á. Károly: A nagytiszteletű Beregi Egyházmegye Emlékkönyve. Forrásközlés.
Közreadja: Csatáry György. Szerk. Kujbusné Mecsei Éva – Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 2005.
<http://www.szabarchiv.hu/drupal/nagytiszteletu-beregi-egyhazmegye-emlekkonyve> Letöltés:
2020. 07. 07.; Csatáry György: Beregszász a 18–19. században. In: Szabolcs-szatmár-beregi
Levéltári Évkönyv, 17. Szerk. Galambos Sándor – Kujbusné Mecsei Éva. Nyíregyháza, 2006.
<http://www.szabarchiv.hu/drupal/szabolcs-szatmar-beregi-leveltari-evkonyv-6> Letöltés: 2020. 07.
28.; Kutassy Ilona: A Kárpátaljai Állami Levéltár és gyűjteménye; Mihajlo Delehan: Ungvár 18–19.
századi forrásai a Kárpátaljai Állami Levéltárban; Csatáry György: A 19. század végi, 20. század
eleji Beregszász történelmi épületei. In: Szabolcs-szatmár-beregi Levéltári Évkönyv, 19. Szerk.
Galambos Sándor – Kujbusné Mecsei Éva. Nyíregyháza, 2011. [http://www.szabarchiv.hu/drupal/
szabolcs-szatmar-beregi-leveltari-evkonyv-8](http://www.szabarchiv.hu/drupal/
szabolcs-szatmar-beregi-leveltari-evkonyv-8) Letöltés: 2020. 07. 28.

őriznek.¹² Kárpátalján ezeket az iratokat évtizedeken keresztül sem a levéltárosok, sem a kutatók nem használták, mivel szorosan Magyarországhoz kötődtek. A csere érinthette volna azt az 1860–1943 közötti évekből származó, Szabolcs és Szatmár vármegyei községekben keletkezett 20 anyakönyvet (római katolikus, görög katolikus és református), amelyek a régi beregi megyeháza épületéből kerültek be 1993-ban a Kárpátaljai Állami Levéltárba. 1994. április 21-én Nagy Ferenc igazgató úr tárgyalt ez ügyben Ungváron, kérve, hogy adják át a szabolcsi falvak anyakönyveit. A csere során a kárpátaljai levéltár beregszászi részlege megkaphatta volna a Nyíregyházán lévő főispáni és alispáni iratokat, ráadásul az iratok fejében a nyíregyházi levéltár egy évi használatra rendelkezésünkre bocsátott volna egy mikrofilmkészítő dokumátort. Beregszászban erre az eszközre nagy szükség lett volna az ún. biztonsági fondok létrehozása céljából. A kérés alapján a KTÁL vezetése kérvényezte a helyi állami szervektől és az Ukrán Állami Levéltári Főigazgatóságtól a csere végrehajtását. Sajnos nem kaptuk meg az engedélyt.¹³ A javasolt cserénél problémaként vetődött fel az iratok határon történő átvitele, így a másolatkészítés tűnt járhatóbb útnak ebben az időben mikrofilm vagy később digitalizálás formában. Természetesen ma már más a helyzet, ugyanis az iratokat, ha meg lenne erre a két fél részéről az akarat, digitalizált formában ki lehetne cserélni, ez a későbbiekben akár levéltári feladat is lehetne.¹⁴

Hatékonyabb szintre emelkedett a levéltári kapcsolat a két ország között, amikor 1994-ben Nagy Ferenc igazgató úr erőfeszítéseinek eredményeképpen szerződést kötött a KTÁL az SZSZBML-lel. A szerződésben rögzítették a levéltárak közötti információcserét és a levéltárosok kutatási lehetőségeit. Ennek köszönhetően 1994-től gyakorlatiá vált, hogy a nyíregyházi levéltárosok Bereg vármegye iratainak feltárása céljából kutatásokat folytattak a kárpátaljai levéltár beregszászi részlegén, ahol a régió 1944 előtti iratanyagát őrzik. A lehetőséget felhasználva 1994 után több megyei levéltár kutatói is ellátogathattak a KTÁL-ba. A kutatás leginkább a magyar fél részéről vált valóra, a kárpátaljai levéltárosok hivatalos útját pénzhiány miatt nem fedezték, de „magánúton” kutathattak a magyar levéltárakban. Sajnos a Beregszászban kutató csoport tagjai közül már távozott az élők sorából László Géza, Henzsel Ágota, valamint Nagy Ferenc is. Legyen áldott emléküik!

A későbbiekben a kárpátaljai levéltári igazgatóság élén személyi változás történt, és a rendszeres kutatásokat a levéltári konferenciákon való részvétel váltotta fel. 1997.

¹² A Kárpátalján őrzött magyarországi provenienciájú fondok iratjegyzékét lásd Csatáry György: Szabolcs, Szatmár és Zemplén megyei iratgyűjtemények a Kárpátaljai Állami Levéltárban (1828–1944). Beregszász, 2014.

¹³ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 846., 12. lap

¹⁴ Itt jegyeznék meg, hogy az általunk elkészített, Bereg megyei főispáni fondból kiszűrt vásárosnaményi járásra vonatkozó iratjegyzék ma is rendelkezésünkre áll. Lásd Csatáry György: A magyarországi Tiszahát történetének forrásai a beregszászi levéltárban. In: Szabolcs-szatmár-beregi Levéltári Évkönyv, 11. Szerk. Nagy Ferenc. Nyíregyháza, 1995. 491–520.

augusztus 26–27-én Mihajlo Delehan,¹⁵ az újonnan kinevezett levéltár-igazgató és Sztojka Erzsébet, az ungvári levéltár osztályvezetője részt vettek az egyházi levéltárosok nemzetközi konferenciáján Nyíregyházán, amelynek a témája az egyházak története, az egyházi levéltári kapcsolatok jelene volt. A konferenciát a görög katolikus püspöki palotában tartották meg. Itt ismerkedtek meg Nagy Ferenc előadása révén a megyei levéltár munkájával. Hallhatták, hogy a nyíregyházi munkakörülmények összehasonlíthatatlanul jobbak a beregszászinál, és Szabolcsban minden levéltáros naponta egy órát tölthet kutatással – ezt az ukrán levéltárosok nem engedhették meg maguknak.

A magyar levéltárosoknak több lehetőségük volt a publikálásra is, hiszen a levéltárban évi rendszerességgel jelent meg a munkatársak tanulmányait is közreadó Évkönyv. Augusztus 28-án a nyíregyházi levéltárosok ellátogattak a beregszászi levéltárba, ahol megbeszélést folytattak. A tárgyaláson merült fel a beregi főispáni iratjegyzék kétnyelvű kiadásának a terve.¹⁶ A kutatási lehetőségekről is szó esett a két levéltár között, sőt az anyagi nehézségek ellenére is mutatkozott némi jó szándék ezzel kapcsolatban. Az ukrán fél szorgalmazta az SZSZBML-ben található, Kárpátaljára vonatkozó iratgyűjtemény töredékek másolatainak elkészítését, továbbá azoknak az országos szinten sokat emlegetett iratoknak a feltárását, amelyek az 1941. évi népszámlálásra, a máramarosi perekre, a Kóny-per irataira, Kárpát-Ukrajna védelmezőinek a névsorára és a Kárpátaljáról a II. világháború idején kivitt értékek jegyzékére és annak lelőhelyére vonatkoztak.¹⁷ Ezen pontok teljesítése nem a magyar félen múlt, hiszen az anyag felkutatása az ukrán fél feladata lett volna. Ez a mai napig nem valósult meg, véleményünk szerint az iratok hiánya miatt.

1997. november 26–27-én szervezték meg Nyíregyházán a város újraalapításának 160. évfordulóját ünneplő V. Nemzetközi Levéltári Napokat öt ország levéltári képviselőinek részvételével. A városházán a levéltári kiadvány kiállításon bemutatták az 1992–1997 közötti években megjelent könyveket. Köztük volt II. József katonai térképfelvételeinek albuma a jelenlegi Kárpátalja egykori vármegyéiről. Megismerkedhettünk a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár vezetőjével, Nagy Lászlóval, aki beszámolt arról, hogy a könyvtárosok a 19–20. századi északkelet-magyarországi periodika összeírásán dolgoznak, amelyben mi is érintettek vagyunk. A szakmai megbeszélések témája a Beregszászban őrzött Bereg megye főispáni fond iratjegyzékének (10 fond, 1 opisz) kiadása volt. A kollégákat továbbá Kárpátalja magyarlakta települé-

¹⁵ Mihajlo Delehan 1995–2011 között a KTÁL igazgatója volt, jelenleg a Kárpátaljai Helytörténeti Múzeum és Képtár igazgatóhelyettese.

¹⁶ Az említett terv a magyar fél szakmai és anyagi támogatásával magyar nyelven valósult meg: Bereg vármegye főispánjának iratai. 1342–1800. Iratjegyzék. Szerk. Henszel Ágota. Nyíregyháza, 1998. Kiadja a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Levéltára és a Kárpátaljai Állami Levéltár.

¹⁷ KTÁL, F. P-869, op.2. od.zb. 1040., 2. lap; od.zb. 1106., 22. lap; od.zb. 1139., 23. lap.

seinek a kutathatósága, a levéltári nyilvántartás problémái, az együttműködés fejlesztése, annak állami támogatása érdekelte leginkább.¹⁸

2001-ben Ukrajna és Magyarország levéltári vezetése újabb szerződést kötött, amelyek reményteljes alapot nyújthattak a regionális kapcsolatok fejlődéséhez.¹⁹

2003-ban a KTÁL adott helyet a környező megyei levéltárak igazgatói részére szervezett találkozóznak. A szeminárium témája a mormon egyházzal való együttműködés volt. A tanácskozás második napján Mihajlo Delehan kérésére a résztvevőket Nyíregyházán vendégül látta az SZSZBML igazgatója, Nagy Ferenc.

2004 áprilisában az SZSZBML hivatalos levéllel fordult a Kárpátaljai Területi Tanács első elnökhelyetteséhez, Revák Istvánhoz, hogy legyen segítségére Perényi Jánosnak²⁰ a beregszászi levéltárban őrzött Perényi fond megismertetésében. Perényi János el is látogatott Beregszászba és megnézte a Perényi család levéltári iratanyagát, látta annak siralmas őrzési körülményeit is.²¹ Megígérte, hogy közbenjár a beregszászi levéltár állapotának javítása érdekében az európai szervezeteknél, de ezidáig előrehaladás ebben az ügyben nem történt.

2005 májusában a magyar és ukrán levéltárosok egyesületeinek együttműködése eredményeként Gottfried Barna (nyíregyházi levéltáros) és Braun Sándorné (Tolna megyei levéltáros) látogattak el a KTÁL-ba. A magyar levéltárosok ismerkedtek az ukrán levéltári rendszerrel, a KTÁL beregszászi részlegén őrzött iratanyaggal, többek között a Földművelésügyi Minisztérium Hegyvidéki kirendeltségének az iratgyűjteményével²² és a Hangya szövetkezet irataival.²³

A KTÁL-nak fontosak voltak a külkapcsolatok, amelyek beleilleszkedtek az ukrán levéltári kollégium célkitűzéseibe, amelyekkel a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésére törekedtek. Ennek köszönhetően vehettek részt ugyanis a levéltár munkatársai több nemzetközi projektben az Egyesült Államok területén működő Genealógiai Társasággal (JUTA), Budapest Főváros Levéltárával, a Kassai Társadalomtudományi Intézettel, a szatmárnémeti Szatmári Múzeummal és más intézményekkel. 2005 szeptemberében Ungváron a „Barátság” szállóban a KTÁL megszervezte a magyar és az ukrán levéltárosok konferenciáját. A konferencia szervezőbizottságában részt vett a Kárpátaljai Állami Közigazgatás vezetője, Oleg Havasi és az Ukrán Levéltári Ügyek és

¹⁸ Делеган М., Україна та Угорщина: поглиблення співпраці. Студії з архівної справи та документознавства. 1998. Т. 3. с. 188-192., továbbá KTÁL, F. P-869, op.4. od.zb. 12, 2-3, 8-10. lap.

¹⁹ Uo. op.4. od.zb. 45a. 22 lap.

²⁰ Magyarország képviselője az Európa Tanácsban.

²¹ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 988. 1 lap.

²² Gottfried Barna főként Egán Ede földművelési miniszteri biztos által szervezett és irányított akció anyagával foglalkozott.

²³ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1008., 3-4. lap; od.zb. 1073., 11. lap.; op.4, od.zb. 45, 1 lap.

Levéltári Adatok Tudományos Kutatóintézetének igazgatója, Mátyás Irina.²⁴ A tanácskozáson számos magyarországi levéltáros tartott előadást, köztük az SZSZBML-ből Nagy Ferenc – aki a levéltári nemzetközi kapcsolatok szerepéről értekezett – és Gottfried Barna. Az előadások általában az ukrán és a magyar levéltárak szakmai feladatait érintették.

2007 nyarán a KTÁL igazgatója, Mihajlo Delehan és a levéltár helyettes igazgatója, Kutassy Ilona részt vettek a Magyar Levéltárosok Egyesülete Nyíregyházán megrendezett országos konferenciáján, ahol volt mód a levéltári egyezmények pontjainak teljesítésével kapcsolatos szakmai egyeztetésekre is.²⁵ Ezen a fórumon az Egyesület kitüntetését, a Levéltárért-díjat Kutassy Ilona a Kárpátaljai Állami Levéltár beregszászi igazgatóhelyettese kapta évtizedes odaadó munkájáért.²⁶ A továbbiakban Kutassy Ilona állami kitüntetésben, Pauler Gyula-díjban is részesült, amit 2008. augusztus 20-án vehetett át.²⁷

2008. május 28-án Nagy Ferenc meghívására ismét Nyíregyházára érkezett Mihajlo Delehan és Kutassy Ilona, hogy tanácskozzanak a további együttműködés lehetőségeiről és a KTÁL-ban őrzött középkori oklevelek lehetséges közkincsé tételéről.²⁸ Néhány hónap múlva, november 20-án Nyíregyházán a KTÁL javaslatára megnyithatták az „Éhínség Ukrajnában 1932–1933” című kiállítást a városháza épületében. A kiállítás anyagai közt ott voltak a KTÁL iratai és könyvanyaga is, amelyek leginkább a csehszlovák időből (1920–1938) származtak és az ukrainai éhség kárpátaljai visszhangját mutatták be.²⁹ Az Ukrajna határain túl élő ukránok kapcsolatát és az ukrán kultúrát megismertetni hivatott kiállítás iránti érdeklődés éveken keresztül megmaradt.³⁰

²⁴ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1040., 2. lap; od.zb. 1073., 11. lap. Ezen a konferencián ismét felvetődtek az ukrán fél kérései. Elsősorban a magyar levéltárak Ukrajnára vonatkozó anyagait szereztek volna kutatni, ezen belül a máramarosi pereket, az egyházi iratokat, az 1941. évi népszámlálás anyagait. Az ukrán fél úgy gondolta, hogy ezek az anyagok megvannak a magyar levéltárakban, csak zárolták őket. Az igazság azonban az, hogy ezeket az anyagok nem maradtak meg, valószínű, hogy elvesztek a világháború éveiben. A másik kutatási téma a Kárpátaljáról a II. világháború idején kiszállított értékek visszaszerzése, ami megítélésünk szerint nem reális felvetés.

²⁵ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1040., 38. lap.

²⁶ https://library.hungaricana.hu/hu/view/LeveltariSzemle_57_2007/?pg=396&layout=s Letöltés: 2020. 09. 22.

²⁷ https://hu.wikipedia.org/wiki/Pauler_Gyula-d%C3%ADj#2008. Letöltés: 2020. 09. 22.

²⁸ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1073., 53. lap.

²⁹ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1073., 64. lap.; Степан Ваш, В угорській Ниредьгазі відбувся відкритий урок про Голодомор 1932–1933 років в Україні. Укрінформ 18 листопада 2008 р.

³⁰ Ezt a programot az Ukrajnai Miniszteri Kabinet még 2008. április 23-án fogadta el Ukrajna Európai uniós integrációjának a jegyében. Hasonló programok a környező országokkal, kiemelten a magyarországi levéltárakkal és a konzulátusok által szervezett rendezvényeken valósultak meg. Степан Ваш, Заходи з нагоди роковин Голодомору в Ниредьгазі. Державне Самоврядування Українців Угорщини. <https://ukrajinci.hu/> 20 листопада 2008 р.

2009-ben Mihajlo Delehan részt vett többek között az Ukrajna és Magyarország által szervezett ún. „Jószomszédi napok”-on. Még ebben az évben a magyar és az ukrán államelnökök tárgyalása jegyében a KTÁL vezetője feliratot készített a két állam közötti levéltári együttműködés fejlesztése érdekében. Javasolta a már említett magyarországi levéltári anyagok, köztük a máramarosszigeti pereknek és az 1941. évi magyarországi népszámlálás Kárpátaljára vonatkozó adatainak a kutatását. Az ukrán fél felvetését azonban – a jelentés szerint – a magyar fél nem támogatta. Rögzítették azonban a második világháború idején Kárpátaljáról kivitt értékek visszaszolgáltatásával kapcsolatos iratok kérdését, valamint, hogy az 1939-ben Karpatszka Ukrainát védőknek, akiket a magyar katonaság Varjúlaposon, a levéltár mostani külső raktárainak közelében tartott fogva, majd végeztetett ki, emléktáblát állítanak. A KTÁL javasolta továbbá, hogy a 2005-ös ungvári tanácskozás folytatásaként rendezzék meg a 2. ukrán–magyar nemzetközi levéltári konferenciát. A felvetések közül csupán egy valósult meg: a varjúlaposi emléktábla. Pénzhiány miatt hiúsultak meg a magyar és ukrán levéltárosok közötti közös kutatások és a tapasztalatszerzést, szakmai kapcsolatépítést lehetővé tevő utazások.³¹

2009-től kezdődően megélenkült a két levéltár kapcsolata, amit ukrán részről is újszerű tartalommal akartak feltölteni. A két intézmény igazgatójának, Mihajlo Delehannak és Kujbusné Mecsei Évának a szakmai megbeszélése után,³² 2010 elején a két levéltár között hivatalos találkozót tartottak, ahol szóba kerültek az addig elért eredmények és a közeljövő tervei. Kiemelt szerepet szántak a közös kutatásnak, a könyvkiadásnak, kiállítások szervezésének, a konferenciákon való részvételnek.³³ A megbeszélést az Ivancso Ivan, Ukrajna nyíregyházi főkonzulja jelenlétében 2010. május 31-én a Megyenapokon ünnepélyesen aláírt kétoldalú megállapodás rögzítette. Elsődleges fontosságú feladatként szerepelt a szerződésben Bereg vármegye 1836. évi pecsétadományozó címeres levelének a publikálása. A KTÁL elkészítette a Beregszászban őrzött oklevél másolatát és elkezdődött annak tudományos feldolgozása, latinról ukrán, magyar és angol nyelvre való fordítása.³⁴

A 2010. március 24-i közös megbeszélést egy olyan nemzetközi pályázatban való részvétel miatt hívták össze, amit 2010–2011-ben terveztek realizálni.³⁵ A szerződést 2010. május 31-én Ukrajna nyíregyházi főkonzulja és az SZSZBML fenntartója, a megyei önkormányzat főosztályvezetője jelenlétében írták alá.³⁶ A szerződés 2. cikkelye

³¹ Делеган М. В., Вектори регіонального міжнародного співробітництва в 2009 році. Архіви України. 2010. № 1-1(267). с. 86–90.

³² KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1139., 2. lap.

³³ A legsikeresebb a konferenciákon és egyéb rendezvényeken való részvétel lett.

³⁴ A kiadás költségeit a magyar fél finanszírozta. A kinyomtatott példányok felét a KTÁL kapta meg. О. Й. Куташі, Підписання договору про співробітництво між Державним архівом Закарпатської області України та Саболч-Сатмар-Березьким комітатським архівом Угорщини. Архіви України. 2010. № 3-4. с. 320-321.

³⁵ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1139., 15., 17., 20. lap.

támogatta az 1836. évi címeradományozó kiváltságlevél közös kiadását, aminek bevezető tanulmányához a beregszászi levéltárosok Kujbusné Mecsei Éva igazgatóval több, mint két iratfolyóméter iratanyagot tártak fel.³⁷

A 2010. szeptember 23–24-i XVII. Nemzetközi Levéltári Napokra érkező Kutassy Ilona és Mihajlo Delehan a konferencia előtt részt vett a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés elnöke, Seszták Oszkár által a külföldi delegációk számára rendezett kerekasztal-megbeszélésen is.

A várostörténeti tudományos konferencián Mihajlo Delehan tartott előadást Ungvár 18–19. századi levéltári forrásairól. A rendezvény résztvevői a második napot Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán töltötték. Itt a vendégeket többek között Brenzovics László, a Kárpátaljai Megyei Tanács elnökhelyettese is fogadta, aki a két levéltár együttműködésének lehetőségeiről beszélt. Soós Kálmán rektor bemutatta a jelenlévőknek a főiskolát, majd együttműködési szerződést írt alá Kujbusné Mecsei Éva igazgatóval. A magyar vendégek a főiskola tanárainak, Váradi Natáliának és Csatáry Györgynek a helytörténeti előadásai után ellátogattak a KTÁL beregszászi részlegébe, a Beregvidéki Múzeumba, a Kárpátaljai Református Levéltárba és a Múzeumba is.³⁸

2011. szeptember 22–23-án a nemzetközi levéltári napok alkalmával ismét mód nyílt a két levéltár közötti kapcsolat erősítésére. Itt mutatta be a Kárpát-medence levéltári forrásai, Fond- és állagjegyzék sorozatának legújabb kötetét, a KTÁL beregszászi részlegének annotált fondjegyzékét³⁹ a főszerkesztő, Á. Varga László, Budapest Főváros Levéltárának főigazgatója. A könyvbemutatón Kutassy Ilona, a KTÁL igazgatóhelyettese ismertette a nagyjelentőségű kiadvány adatgyűjtéseivel kapcsolatos tapasztalatokat.

2011. október 15-én a beregszászi és ungvári levéltárosokkal együtt Nyíregyházáról Kujbusné Mecsei Éva igazgató és helyettese, Galambos Sándor is részt vett Sztanyiszláv Arzsevytin ukrán parlamenti képviselő meghívására az Ökörmezői járásban lévő Alsókalocsán (Kolocsava) a „Sztare Szelo” (Régi falu) falumúzeum és skanzen rendezvénysorozatán, amely a Magyar Kultúra Napja Alsókalocsán című programhoz kapcsolódott.⁴⁰

2012. január 23-án a KTÁL igazgatója, Mihajlo Miszjuk és Kutassy Ilona igazgatóhelyettes részt vett a Magyar Kultúra Napja alkalmából a nyíregyházi közgyűjtemények

³⁶ A szerződés kétnyelvű szövegét lásd KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1140, 1-7 lap. A következő szerződést a két levéltár nevében Mihajlo Miszjuk és Kujbusné Mecsei Éva igazgatók 2013. január 21-én kötötték. KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1228, 1-5 lap.

³⁷ KTÁL, F. P-869, op.2, od.zb. 1139., 22. lap. A kiváltságlevél 2017-ben jelent meg.

³⁸ Uo. 23., 26., 28-32. lap

³⁹ Mihajlo Delehan – Kutassy Ilona: A Kárpátaljai Területi Állami Levéltár beregszászi osztályának magyar provenienciájú fondjai és leírási egységei 1919-ig és 1938–1945 között. Budapest, 2009.

⁴⁰ <http://www.szabarchiv.hu/drupal/18-szabolcs-szatmar-beregi-nemzetkozi-leveltari-napok>. Letöltés: 2020. 08. 20.

által rendezett rendezvénysorozaton, ahol Tóth István, Magyarország beregszászi főkonzulja köszöntőjében felhívta a figyelmet a Bereg megyei levéltári anyag digitalizálásának fontosságára.⁴¹

2012. szeptember 27–28-án a Nemzetközi Levéltári Napok Nyíregyházán és Nagyváradban (Románia) zajlottak. Ez alkalommal a személyes történelem forrásairól tanácskoztak a tudományos konferencia résztvevői. Mihajlo Miszjuk, a KTÁL igazgatója Budenz József akadémikus 1890-ben Kralickij Antalhoz, a Csernekhegyi bazilita kolostor apátjához írt levelét mutatta be előadásában.⁴²

Egy évvel később, 2013. szeptember 26–27-én a két levéltár közösen szervezte meg a hagyományos Nemzetközi Levéltári Napokat „Matrikulakutatás határon innen és túl” címmel. Az első nap Nyíregyházán hangzottak el előadások. Ez alkalommal vehette át a Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára kitüntetett Pro Archivó- emléklapját Kutassy Ilona. A résztvevők a második napot Ungváron töltötték, ahol előadást tartott az anyakönyvekről és kutatásukról Mihajlo Markanics, a KTÁL igazgatóhelyettese és Leszko Elvira, a Kárpátaljai Igazságügyi Főhivatal Anyakönyvi Hivatalának vezetője.⁴³

2014. november elején az MNL SZSZBML, Budapest Főváros Levéltára, és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Beregszászban, majd másnap Nyíregyházán mutatták be a KTÁL beregszászi osztályának 1918–1919 és 1938–1945 között keletkezett magyar provenienciájú fondjai és leírási egységeit tartalmazó kötetet, amelyet Á. Varga László címzetes főigazgató ismertetett. A kiadvány a Kárpát-medence levéltári forrásai sorozatban jelent meg, Mihajlo Miszjuk és Kutassy Ilona összeállításában. Ebben a második kiadásban már az anyakönyvek jegyzéke is szerepel az annotált fondjegyzékkel együtt.⁴⁴ A rendezvényen az érdeklődők figyelmébe ajánlották még Szögi László: Kárpátaljai diákok az európai egyetemeken (1407–1919) című munkáját is.⁴⁵

2015 júniusában a két levéltár vezetője az együttműködési megállapodáshoz kiegészítő jegyzőkönyvet írt alá. Eszerint indult el a vármegyék főispáni fondjai

⁴¹ <http://www.szabarchiv.hu/drupal/magyar-kultura-napja-0>. Letöltés: 2020. 08. 20.

⁴² <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/34998>; Megjelent: Mihajlo Miszjuk: Budenz József akadémikus 1890-ben Kralickijhoz írott levele In: Szabolcs-szatmár-beregi Levéltári Évkönyv, 20. Szerk. Galambos Sándor – Kujbusné Mecsei Éva. Nyíregyháza, 2014. <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/40137> Letöltés: 2020. 08. 10.

⁴³ <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/35424>. Letöltés: 2020. 08. 22.

⁴⁴ A kötet fordítása, a bevezető és az útmutató Csatáry György munkája. Lektorálta Böör László, Lakos János.

⁴⁵ A kötetet Csatáry György mutatta be. <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/40110> Letöltés: 2020. 08. 21.

iratjegyzékének szkennelése, magyarra fordítása.⁴⁶ A munkát a beregszászi levéltárosok hathatós támogatásával az MNL SZSZBML munkatársai végezték.⁴⁷

2015. szeptember 24–25-én a Levéltári Napokra a KTÁL-ból Mihajlo Miszjuk és Kutassy Ilona, a beregszászi főiskoláról Csatáry György és Molnár D. Erzsébet kapott meghívást. A rendezvény „20. századi történelmi traumák” című tudományos konferenciáján Mihajlo Miszjuk a zsidóság elhurcolásának, Csatáry György a magyar katonai és kémelhárításnak a KTÁL-ban lévő forrásait mutatta be. Molnár D. Erzsébet a kárpátaljai málenkij robotról szólt. A rendezvény második napján a résztvevők Szolyván, az 1944-ben Kárpátaljáról elhurcolt magyarok emlékparkjában rótták le kegyeletüket. Az emlékút társszervezője a KTÁL volt.⁴⁸

A 2015. év eseményei között kiemelkedett az Év Levéltára díjátadó, amelyen a díjazott MNL SZSZBML vendéglőadónak hívta a KTÁL vezetőit is, így a budapesti ünnepségen jelen volt Mihajlo Miszjuk és Kutassy Ilona. Ebben az évben a kárpátaljai állami levéltári delegáció részt vett a Magyar Levéltárosok Egyesületének vándorgyűlésén, ahol Dóka Klára-díjban részesítették a KTÁL igazgatóhelyettesét, Kutassy Ilonát.⁴⁹

Nemcsak a levéltári napok keretében szervezett közösen rendezvényt a két levéltár. Az MNL SZSZBML „Múltról mindenkinek” ismeretterjesztő közművelődési programsorozatában 2016. november 28-án mutatták be a régió egészségügyi forrásait, valamint Turák József és Jacina György könyvét⁵⁰ a levéltár kutatótermében. A nyíregyházi Fazekas Árpád kiváló orvos, helytörténész egészségügy-történeti forrásokról szóló előadását követően Kutassy Ilona igazgatóhelyettes és Jeremkina Mária osztályvezető (KTÁL): Az egészségüggyel kapcsolatos történeti források a KTÁL-ban című előadását hallhatták az érdeklődők. Virtuális kórházbemutatót tartott Jacina György kórházigazgató. A kötetet bemutatta Turák József ny. sebész főorvos.⁵¹

⁴⁶ Ung vármegye főispánjának iratai, F. 4. (1443–1919) összesen 19 opisz, (levéltári iratjegyzék) 31 731 őrzési egység; Bereg vármegye főispánjának iratai, F. 10. (1342–1919) 6 opisz, 8245 őrzési egység; Ugocsa vármegye főispánjának iratai, F. 674. (1479–1918) 10 opisz, 14 794 őrzési egység

⁴⁷ Megállapodás szerint a digitalizált állomány és a fordítása elérhető a KTÁL-ban is. <https://karpatalja.ma/VV> 2015. június 9. Letöltés: 2020. 08. 01.

⁴⁸ <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/60898>. Letöltés: 2020. 07. 11.

⁴⁹ <http://www.archivportal.hu/hu/magyar-leveltarosok-egyesulete/kituntetettjeink/doka-klara-dij/> Letöltés: 2020. 07. 11.

⁵⁰ Turák József – Jacina György: Az Ungvári Novák Endre Kórház hiteles története (A legrégebbi időktől máig). 1. kötet. A kórház fejlődése és működése Novák Endre vezetése alatt (1874–1928). Ungvár, 2016. http://www.szabarchiv.hu/drupal/sites/default/files/igy_tiszteljuk_a_multat.pdf. Letöltés: 2020. 08. 01.

⁵¹ Az egészségügy forrásairól ukránul és magyarul. https://mnl.gov.hu/mnl/szszbml/hirek/az_egeszsegugy_forrasairol Letöltés: 2020. 07. 11. magyarul_es_ukranul.; Документальна історія лікарні імені Андрія Новака в Ужгороді (з найдавніших часів до наших днів) : у 3 т. Т. 1 / Турак Й.А., Яцина Ю.Ю. - Ужгород : ТДВ „Патент”, 2016. Т. 1 / Розвиток та діяльність лікарні під керівництвом Андрія Новака (1874–1928). 2015. 624.

A 2017. év nagy eseménye volt a közel egy évtizedig készült Bereg vármegye 1836. évi címeradományozó kiváltságlevele című kötet megjelenése. A könyv bemutatóját a két levéltár együtt szervezte meg.⁵² 2017. február 6-án Nyíregyházán Mikó Zsuzsanna, az MNL főigazgatója nyitotta meg a rendezvényt, majd a kiadvány megjelentetését támogató Külgazdasági és Külügyminisztérium képviselőjében Bacskai József helyettes államtitkár szólta a jelenlevőkhöz. Ezután a nagyszámú érdeklődőket Arkadij Gupalo, Ukrajna nyíregyházi vezető konzulja és Szalipszki Endre beregszászi főkonzul üdvözölték. Köszöntötte a vendégeket Seszták Oszkár, a megyei közgyűlés elnöke és Kocsis Sándor, a megyei kormányhivatal kabinetvezetője is. A megjelent kötetet Rácz György, az MNL főigazgató-helyettese mutatta be, felvázolva a magyar pecsétadományozás történetét. Kujbusné Mecsei Éva, a kötet szerkesztője a könyv keletkezésének körülményeiről beszélt. A kiadvány bemutatását követően a rendezvény résztvevői megtekinthették a Magyar Nemzeti Múzeum őrizetében lévő 1657-es vaspecsétet, valamint a privilégiumlevél által engedélyezett, elefántcsont fogantyúval ellátott aranyozott pecsétet és a korabeli tisztikar névsorával díszített ládikát, amely ideiglenes kiállításon volt látható a Jósa András Múzeumban. Itt Mikecz László, a szabolcsi és beregi alispánok leszármazottja szólta a pecséttel kapcsolatos személyes emlékeiről.⁵³

A kiadvány bemutatásának február 7-én Ungváron a közigazgatási hivatal adott otthont. A rendezvényen a magyarországi vendégeken kívül jelen voltak az Ukrán Állami Levéltári Szolgálat vezetői és az ukrán területi levéltár képviselői is. Köszöntőt mondott Tetjana Baranova, az Ukrán Levéltári Szolgálat vezetője, Mikó Zsuzsanna, az MNL főigazgatója, valamint Magyarország Ungvári Főkonzulátusának képviselőjében Vida László konzul. A kötetet Csatáry György, a Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont vezetője (II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola), a KTÁL egykori munkatársa mutatta be. Beszélt a korról, amelyben létrejött a kiváltságlevél és azokról a körülményekről, amit megérhetett a pecsét. A jelenlevők megtekinthették az eredeti kiváltságlevelet is. A rendezvény az ungvári levéltárban tett látogatással zárult.

2017. augusztus 28-án Nyíregyházán a levéltár adott otthont a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei helytörténetesek első találkozásának. Ebből az alkalomból Csatáry György, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanszékvezetője készült előadással, valamint a KTÁL-ban folytatható helytörténet-kutatás lehetőségeiről Kutassy Ilona igazgatóhelyettes tájékoztatta a közönséget.⁵⁴

⁵² Bereg vármegye címeres pecsétje, 1836. (hasonmás kiadás) Szerk. Kujbusné Mecsei Éva – Mishuk Mykhailo. Nyíregyháza, 2017., bemutatója https://static-cdn.hungaricana.hu/media/uploads/reports/2015/mnl_szabolcs-szatm%C3%A1r-bereg_megyei_lev%C3%A9lt%C3%A1r_204190_00010.pdf Letöltés: 2020. 06. 12.

⁵³ Gondolatok Bereg vármegye címeres pecsétjének 1836. évi megerősítése kapcsán. Microsoft PowerPoint (kézirat)

⁵⁴ Helytörténet – különböző aspektusokból. <http://www.szabarchiv.hu/drupal/node/73334> Letöltés: 2020. 07. 28.

2018. szeptember 27–28-án tartott Levéltári Napokra Mihajlo Miszjuk és Kutassy Ilona vendégként, Csatáry György, mint a Lehoczky Tivadar Társadalomtudományi Kutatóközpont vezetője előadóként érkezett és mutatta be az 1. világháborús emlékhelyeket, valamint az Ung, Bereg, Ugocsa és Máramaros vármegyei témára vonatkozó forrásokat.⁵⁵ Még ezen év november 26-án a MNL SZSZBML Levéltár-történeti délélőttjén a „Közös múltunk” projekt keretében megnyílt Arkady Gupalo Ukrajna Nyíregyházi Konzulátusa vezető konzuljának köszönhetően a Ярослав Мудрий: дипломатія через династичні шлюби (Bölcs Jaroszláv: a diplomácia dinasztikus házasságokon keresztül) című kiállítás. A megnyitó után Mihajlo Miszjuk levéltár-igazgató és Kutassy Ilona igazgatóhelyettes bemutatták a KTÁL témához kapcsolódó iratgyűjteményeit.⁵⁶

2019. június 3-án az MNL SZSZBML, a KTÁL, Ukrajna Nyíregyházi Konzulátusa, Nyíregyháza Ukrán Nemzetiségi Önkormányzata, valamint a szatmárnémeti Identitas Alapítvány az „Arcok és könyvek a történelemtudomány műhelyéből” c. rendezvény keretében Nyíregyházán a levéltár kutatótermében két kiadványt ajánlott az érdeklődők figyelmébe. Magyar Árpád István: Magyarok Kijevben⁵⁷ c. magyar–ukrán nyelvű kötetét Kollár János, volt kijevi vezetőkonzul mutatta be. A másik kiadványt, a Magyarok az európai egyetemeken c. sorozat legújabb, Szatmárt érintő kötetét Szögi László ny. egyetemi tanár, főszerkesztő ismertette. A rendezvény moderátorai Kujbusné Mecsei Éva igazgató (MNL SZSZBML) és Kutassy Ilona igazgatóhelyettes (KTÁL) voltak.⁵⁸

2019. szeptember 26-án, a 26. Nemzetközi Levéltári Napokon Nyíregyházán a KTÁL igazgatója, Mihajlo Miszjuk Pro Archivo-emléklapot vehetett át. A rendezvényen újabb együttműködési megállapodást írtak alá. A tudományos konferencián Csatáry György tartott előadást, bemutatva a dualizmus kori Beregszászt.⁵⁹

A két levéltár 2020-ra tervezett közös programja az év márciusától a pandémia miatt újragondolást tesz szükségessé. A nehézkes határátlépés és a személyes találkozás korlátozása miatt új utakat kell keresni az online kapcsolat kibővítésével. A kor kihívásaira válaszokat kell találni, hogy a hosszú évtizedes együttműködés más formában, más módon, de folytatódjon!

⁵⁵ A 2018. évi Nemzetközi Levéltári Napok programja, Nyíregyháza: file:///C:/Documents%20and%20Settings/hi/Dokumentumok/Downloads/leveltari_napok_meghivo%20(1).pdf Letöltés: 2020. 07. 28.

⁵⁶ http://www.szabarchiv.hu/drupal/sites/default/files/meghivo_10.pdf; <https://www.nyiregyhaza.hu/post/25.-szabolcs-szatmar-beregi-nemzetkozi-leveltari-napok-2018-09-19> Letöltés: 2020. 07. 28.

⁵⁷ Magyar Árpád István: Magyarok Kijevben a IX. századtól napjainkig. Fejezetek a magyar–ukrán kapcsolatok történetéből. Magánkiadás, 2019.

⁵⁸ https://mnl.gov.hu/mnl/szszbml/hirek/erdekes_olvasnivalok Letöltés: 2020. 07. 28.

⁵⁹ https://mnl.gov.hu/mnl/szszbml/esemenyek/2019_09_26/invitalo_a_26_nemzetkozi_leveltari_napokra. Letöltés: 2020. 07. 28.

1. sz. kép

A Kárpátaljai Állami Levéltár beregszászi osztályának bejárata

2. sz. kép

A Kárpátaljai Állami Levéltár beregszászi osztályának kutatóterme